

Johannes Kreutzmann

Kajakberetninger

Ved Birte Haagen

En vældig optagethed af kajakfangst, kajakroning og at trodse de udfordringer havet byder en kajakroer lyser ud af denne beretning. Det var livet – og livet om at gøre – at være en god kajakmand på den tid.

Johannes Kreutzmann, der levede hele sit liv fra 1862 til 1940 med fast base i Kangaamiut var en højt respekteret kajakmand – selv bevidst om sin dygtighed og eget værd, som det fremgår af beretningen. Man kaldte ham: Kulussimaarsuaq; den store Kreutzmann. Det var ham Knud Rasmussen opsøgte, da han som 25-årig ville lære at ro i kajak og det var ham, der (sammen med 2 andre) blev opfordret til at skrive om forskellige fangstmetoder fra kajak til »Lærebog i Fangst«. At erhvervet som fanger ikke var for de, der »stak op for bollemælk« vidner de mange der omkom i kajak om. Blot i Johannes' nærmeste familie omkom 6 mænd i kajak.

Den unge Kreutzmann opsøgte farlige situationer, andre mere besindige og forsigtige kajakfangere har berettet om, hvorledes det tværtimod gjaldt om at

finde »smult vande« ved at lægge sig læ bag isbjerge ...

Også anden fangst og jagt var Ujuaanaat suveræn i. Han nedlagde sin første sæl som 13-årig og som 15-årig havde han fanget store sæler nok til at kunne få betrukket en konebåd. Han fik et ældre ægtepar til at tage med sig langt væk på fangstture, og blev sin unge alder til trods arbejdsgiver for dem. Senere da han selv havde stiftet familie boede de på fangststedet store dele af året. Han sørgede så selv for børnenes skoleundervisning og familiens kirkegang. Han udviklede nye fangsttiltag og ørredfiskeri.

Johs. hvis fulde navn var Aron Klaudius Sivert Sommer John Johannes var søn af Jens Kreutzmann, der udover for sin dygtighed som fanger og kajakmand

Birte Haagen er antropolog og har sammensat en udstilling af Johannes Kreutzmanns bemalede træfigurer samt udgivet en lille bog om ham og figurerne. Udstillingen turnerer i Norden i år 2001 og vises på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg Slot fra d. 16.1. til d. 28.2.

huskes af eftertiden som underfundig og tvetydig akvarelmaler og sagnberetter. Jens Kreutzmann efterkom nemlig inspektør H.Rinks »Indbydelse« i 1858 til at indsende »noget til underholdning eller belæring i almindelighed« som kunne blive trykt på inspektoratets bogtrykkeri.

Hele Kreutzmann-familien var kunstnerisk begavet, flere af Johannes' brødre tegnede og malede og han selv udviklede som ældre mand sit eget speciale: Han skar figurer i drivtømmer og malede dem i stærke farver. Figurerne blev hurtigt populære blandt danskerne i Grønland og han fik god afsætning på dem. Grønlands Styrelse bestilte figurer hos ham til de store koloniudstillinger i København, Rom og Paris og nogle af hans figurer var med på verdensudstilling i New York i 1939. I brevvekslingen med Styrelsen omtalte han sig selv som en »sølle stakkel«; det gør han også i denne beretning, samtig med at han er omhyggelig med at vise respekt og underdanighed overfor »vore forfædre«. Der er dog ingen tvivl om, at han følte sig (mindst) lige så god! Imidlertid kan det siges, at han havde noget »at ha' det i«. Ved en stormkatastrofe der i februar 1980 ramte Kangaamiut og gjorde mange kvinder til enker og endnu flere børn forældreløse, reddede Ujuaannaat flere kajakmænd med fare for sit eget liv.

Han var kendt for at stille meget store krav, både til sig selv og til andre, deriblandt sine børn. Sin tidlige afdøde brors to sønner tog han som plejebørn – i tilgift til de 9 han selv havde i forvejen. Der var altid brug for arbejdskraft til at

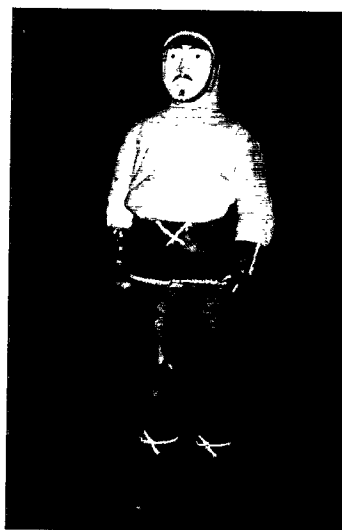
tage sig af fangsten, og de fik lov at arbejde for føden! Den ene af plejesønerne havde et dårligt ben, og måtte opgive at stille Johannes Kreutzmann tilfreds og har utvivlsomt haft hårde tider hos sin plejefar.

En udstilling af mere end 50 af Kreutzmanns figurer vises på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg fra 16. januar til og med 28. februar. Derefter skal den til Nanoq museet i Jakobstad/Pietarsaari i Finland, Universitetsmuseet i Tromsø i Nordnorge, Færøernes Kunstmuseum i Torshavn og Islands Søhistorisk museum, Islands Nationalmuseum ved Reykjavik.

Nærværende beretning blev jeg gjort opmærksom på af billedhuggeren og maleren Ib Geertsen, der i sin besiddelse har en fotokopi af den. Den har han i sin tid taget fra originalen, som Knud Rasmussens datter Inge Thorborg lånte ham med det formål at kopiere den. På Hundested bibliotek findes et Knud Rasmussen arkiv, som der er udarbejdet en grundig registrant over. Der findes under registreringsnr. 407 et brev til Ib M. Nyboe dateret 1918 i anledning af, at denne skal til Grønland: »Om betydningsfulde grønlændere«. Knud Rasmussen skriver bl.a.:

»Ved Kangamiut bør du gøre et lille Ophold, thi ved Kangamiut bor nogle af Grønlands allerbedste Fangere. ...

Desuden bor her Storfangeren Ujuvainath eller Johannes Kreutzmann, den Mand, som sendte dig den i Træ udskaarne Polareskimo. Denne Mand er en af mine bedste Venner i Grønland, og et Besøg i hans Hus vil være noget, du ikke kommer til at fortryde.«

Fangere udskåret i drivtømmer og bemalet af Johannes Kreutzmann. Collage af figurer, der tilhører Grønlands Nationalmuseum & Arkiv, Qaqortoq museum og er i privateje. Foto: Palle Kjarulff-Schmidt.

I
I mit første brev fortalte jeg, at den første sæl, som jeg fangede med harpun, blev nedlagt, mens jeg endnu fulgte en anden fanger.

Senere var jeg ikke helt vild med denne makker, for jeg vil endda sige, at

jeg virkelig ville forlade ham, da han var tilbøjelig til at flygte, når det blæste op, mens jeg fandt disse situationer ganske fornøjelige. Engang da det begyndte at blæse op fra nord, og at han begyndte at nærme sig mig, vendte jeg ham ryggen og begyndte at ro udad, da jeg var klar over, at han var på vej hen til mig, for at sige, at vi skulle til at ro ind mod land. Jeg undlod at kigge bagud, mens jeg roede udad, og da jeg vidste, at der var andre kajaker derude, kiggede jeg blot efter dem, for at jeg kunne være med til at spejde efter sæler sammen med dem.

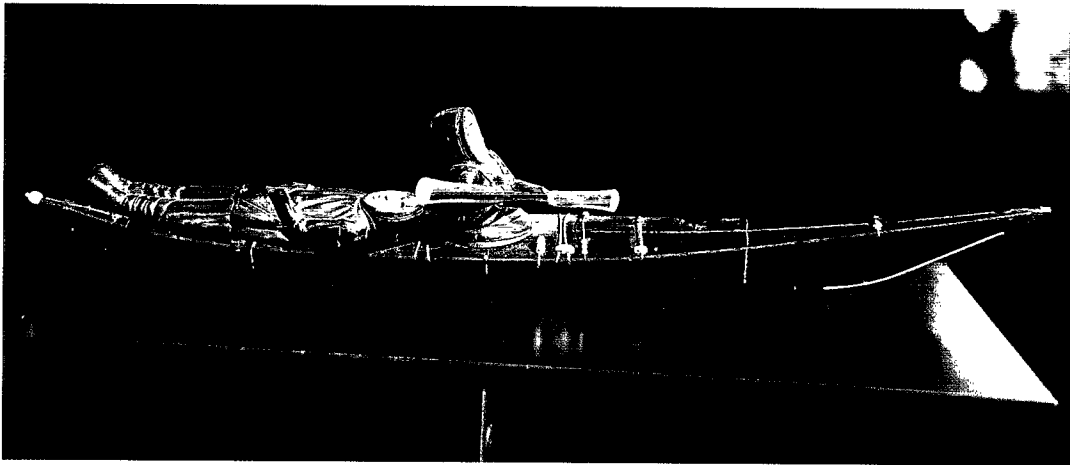
Da jeg nok var et stykke fra min makker, og jeg kiggede bagud, så jeg, at han fulgte efter mig og var ikke ret langt fra mig. Et øjeblik derefter, da jeg skulle til at kigge den anden vej, og han vinkede mig hen mod sig, var jeg nødt til at vende mig om mod ham, da jeg ikke kunne blive ved med at give det udseende af, at jeg ikke fik øje på ham. Efter at han blot var standset, og jeg kom hen til ham, kiggede han stift på mig med hidtil uset alvorlig mine. Selv om han ikke kom med mange ord, kunne man ikke undgå at blive undselig, og han sagde, at han ville sige et par ord til min far, om at han syntes mig for dristig. Jeg sagde ikke et ord, for jeg var dengang meget genert over for gamle kajakmænd. Det viste sig, at jeg havde gjort ham meget utryg, da han lider af kajaksvimmelhed, og at han ville have mig som en sikker hjælp i dette blæsevejr. Efter at vi var kommet hjem, og da han om aftenen kom til os, blev jeg en smule bange, da jeg var klar over, at han kom for at fortælle om min tankeløshed. Så gav han sig til at berette om da-

gens hændelser. Men det var yderst mærkeligt, at min far ikke bebrejdede mig, da han nøjedes med at le lavmælt.

Jeg havde jo opfyldt min fars ønske til fulde, at jeg nu var i stand til at komme på ret køl ved hjælp af enhver form for træstykke i min kajak; han syntes godt tilfreds. Jeg følte stor taknemmelighed, da min hidtidige makker synlig modstræbende inden han gik ytrede, at han ikke længere kunne være min ledsager, idet han den dag havde følt for megen utryghed. Og nu vidste jeg med mig selv, at jeg kunne give mig til at lege i kajak uden for en andens synsvidde, da havet er så stort når man er mutters alene. Da jeg nu kunne gøre, hvad der passede mig, blev jeg min egen herre; når jeg tog ud, var der intet, der kunne hindre mig, jeg gjorde kun, hvad der passede mig.

II

Først vil jeg lige berette dette. Få dage efter at have forladt min makker, vågnede vi en morgen, hvor vejret ikke var for godt; nordenvind. Jeg tog ud til vor brede fjordmunding. Efter at jeg var kommet godt ud, begyndte det at blæse kraftigt fra nordøst, et forvarsel om sydøst (storm); det er sjældent det blæser så kraftigt fra denne kant. Da gjorde jeg mig klar til at bruge kajakken til havs. Efter at have surret min ansigtsåbning godt til, sejlede jeg langsomt med bølgerne og fastgjorde mine ting ordentligt. Når jeg havde roet mod vinden et stykke tid, vendte jeg om så jeg havde vinden i ryggen, og når jeg havde valgt de største bølger og gav mig til at kure ned ad bølgerne, blev jeg helt lykkelig af det. En af de gange, hvor der var to bøl-

Kajak med kajakmand, der har været ude og hente sig en kone. Den eneste kajakmodel fra Johannes Kreutzmanns hånd, der kendes. Maniitsoq museum.

ger lige efter hinanden med god dybde imellem, begyndte min kajak at stikke mere og mere ned med snuden. Da vandet nåede op til mit ansigt, rettede jeg min kajakåre således, at jeg ville kunne forsøge at rette op igen, hvis jeg mærkede, at jeg var kængret. Mens jeg endnu blot ventede på at finde ud af hvilken stilling, jeg var i, mærkede jeg, at jeg var under vand med bunden i vejret. Jeg rettede mig op med snuden mod vinden, og jeg tænkte, at jeg havde slået en saltomortale. Da jeg kom hjem, fortalte jeg ikke om det; det gjorde jeg først senere. Min mor havde godt nok opdaget, at indersiden af min fugleskindspels var våd. Min far ytrede blot: »Man kan ikke undgå at blive våd på hagestykket i blæsevejre«. Jeg blev meget taknemmelig, da han sagde sådan.

III

Atter ganske kort tid derefter tog jeg igen til samme sted, hvor vinden var nordøst som forløber for sydost. Denne

gang ville jeg ikke gentage min nylige oplevelse, da jeg allerede havde erfaret, at det ikke var en metode for folk, der er ude på sælragt. Mens jeg denne gang blot roede mod vinden, fik jeg øje på et stykke is, som allerede var kommet ganske tæt på, og som var ca. 3 meter langt og ca. lige så bredt. Dette stykke is gængede meget i bølgerne, hvor læsiden til tider blev en slags hulning, og forsvandt ned under vand igen. Da jeg fik øje på den, tænkte jeg: Gad vidst om jeg kan sejle med snuden først, når den vipper væk fra mig og ind i hulningen? Jeg sejlede tættere på. Jeg forsøgte flere gange at stikke min kajaksnude ind i hulningen, og så lykkedes det til sidst. Efter at være sejlet ind i den, blev min kajaksnude trukket under vand, da isskossen vippede ind mod mig og jeg begyndte at vælte fra side til side. Men jeg tog det ikke alvorligt, da jeg regnede med at komme fri inden længe. Da blev jeg træt af min situation og begyndte at svede meget, og havde svært ved at holde ba-

lancen, idet jeg begyndte at blive træt. Og jeg begyndte at fortryde, at jeg havde foretaget sådan en manøvre. Endelig vendte isskossen og jeg en hel omgang. Jeg tænkte ikke længere på vinden, idet jeg gav mig til at koncentrere mig om isskossens bevægelse. Til sidst slap jeg så endelig fri ved at bruge alle mine kræfter. Jeg tænkte, at det ville være mig umuligt at komme på højkant igen, hvis jeg var kærtret, mens jeg sad fast. Da jeg kom hjem, fortalte jeg intet om hændelsen, først længe senere fortalte jeg om det, men min mor og far fik ikke noget at høre om det.

Min far lod mig være, selv om jeg tog ud i blæsevejr, men da min mor begyndte at ytre om sin ængstelse, når jeg var ude, blev jeg ganske stolt, da min far blot sagde: »Når han lader vente på sig, og at jeg begynder at tænke på mine egne oplevelser i kajak, mister jeg min ængstelse, da jeg anser mig for hans ligemand«. Han havde jo aldrig set mig i havet.

IV

Senere ville jeg ikke nøjes med at lege, og befandt mig gerne i nærheden af kajakmænd, der var på sæljagt. Engang var jeg i nærheden af sæljægere, der alle havde fanget en sæl og derfor tog hjem, da det blæste godt op. Jeg havde ikke fanget noget, men idet jeg på samme sted blev ved at spejde, fik jeg øje på en sæl, der dukkede op og flød så roligt, som om den var død. Jeg blev så ivrig og sejlede hen mod den. Den kunne ikke rigtig komme helt op på bølgerne, og først da den kom rigtig til syne ved siden af min kajaksnude, kastede jeg min harpun,

men ramte ved siden af. Så gav jeg mig til at ro hjemad. Jeg var dengang så glad for at ro i kajak, at det ikke rørte mig det fjerneste ikke at have fanget noget; jeg kunne nøjes med at være ude i blæsevejr. Da jeg kom hjem fortalte jeg min lillebror om dagens hændelser, og jeg nævnte op til flere gange, at grønlands-sælerne blev ganske ukloge i blæsevejr, og at jeg glæder mig til at tage på sælfangst i blæsevejr. Mens jeg endnu talte, fik jeg øje på min far, der stirrede på mig med meget alvorlige øjne, og jeg kunne se, at han tænkte, at jeg ikke brød mig om at sejle i stille vejr. Om jeg kunne tage mine ord igen, havde jeg gjort det dengang.

V

Senere flere år efter kunne jeg endelig té mig som en rigtig fanger. Dengang fulgte jeg for det meste med min fætter Jakob Kreutzmann, som var kendt for at være ganske ferm kajakmand, der nedlagde mange sæler. Han var umådelig omgængelig, men kunne dog finde på et og andet at sige. Han var så glad for blæst, at han betegnede nordenvinden efter en person, som han var glad for, ligeledes sydosten og nordøsten efter andre personer. Jeg husker hans betegnelser, men lad det ligge. Når det blæste op med høj sø, var han den eneste, som jeg sejlede sammen med. Nogen gange kunne jeg godt nok tænke mig at være placeret yderst til havs, men havde så megen respekt for ham, at jeg placerede mig nærmest land, idet jeg flere gange havde mærket, at han gerne ville være yderst. Engang oplevede jeg, når han kom til syne mellem bølgerne, at han roede hur-

Johannes Kreutzmann, der sidder udendørs og maler sine figurer. Det eneste foto, der kendes af ham.
Foto: Mogens Holm.

tigt mod vinden, men standsede kort tid efter. Jeg tænkte, at han nok var på vej til at ville harpunere en sæl, men blev hindret i det af de skummende bølgetoppe. Det viste sig dog, at jeg tog fejl.

Engang mens jeg var på vej hen mod ham, fik jeg øje en skummende bølgetop, der forsvandt ganske kort tid for atter at komme til syne, begyndte han at sejle hen imod den. Jeg kunne se, at han brugte alle sine kræfter, og kom over den, lige inden den svandt. Derfor kom bølgetoppen på læsiden af ham. Da jeg var i nærheden af ham ganske kort tid efter, kunne jeg mærke, at han ikke var helt vild med den stigende vindstyrke.

Da det blæser stedse kraftigere, forlod jeg ham straks, idet han blev ved med at kigge mod vinden. Han var uden tvivl blevet bekymret for at blive ramt af en kraftig bølge.

Jeg vendte om igen, og placerede mig atter lidt østen for ham. Jeg regnede ikke længere med at blive ramt af en bølge, da jeg havde set, at man kan undgå dem ved at komme dem i forkøbet lige inden de svinder.

Umiddelbart efter at jeg var standset, havde han allerede harpuneret en sæl, inden jeg havde fået øje på en. Da jeg kom hen til ham råbte han – man var jo nødt til at tale højt, da lyden fra bølgerne var blevet meget kraftigt – at han blot havde bundet en fuldvoksen sæl under sig.

Hans ord skal forstås sådan: »Jeg havde ganske vist harpuneret den, det var dog ikke sikkert, om jeg ville få øje på den eller fange den«. Da vidste jeg, at han begyndte at føle en vis afmagt over for vinden. Men det varede ikke længe, inden han dræbte den som han plejer. Da han gjorde den istand til bugsering, kunne jeg mærke at han måtte bruge mange kræfter. Da han blev færdig med det, tog han lidt efter hjemover; det så ud som at han flygtede. Mens han tog hjemover, var jeg dengang som 25-årig uden kendskab til ængstelse, og harpunerede en stor blåside. Da jeg dræbte den, begyndte jeg at gøre den istand til bugsering. Efter at have taget mit bugsersæt, og netop havde sat min helpels grundigt på plads igen, hørte jeg lyden af en bølgetop, og blev klar over at den umiddelbart efter ville ramme mig. Da jeg umiddelbart efter ville ramme mig. Da jeg umiddelbart erfarede, at den nok var den

kraftigste, jeg ville opleve, skyndte jeg mig alt hvad jeg kunne med at få taget min kajakåre fri, idet den var sat fast i tværremmene på kajakken. Men jeg kunne ikke nå at fjerne min line, selv om jeg blot skulle trække den fri. Lige inden bølgen ramte mig som en slags hulning, nåede jeg at kaste min usle krop henimod den af al kraft. Der hørtes en kraftig hul lyd, og den begyndte at ryste mig uden nogen form for blødsødenhed. Inden den sugende fornemmelse blev lettere, mærkede jeg at jeg var kommet op. Inden ret længe hørte jeg en dyb kortvarig lyd, som nok stammede fra, at linen løsnede sig. Da jeg kom vel op til overfladen, var min fangstblære et stykke væk på min vindside. Jeg havde således under vandet fjernet mig lidt over min fangstlines længde fra min fangst.

Mens jeg samlede mine redskaber og skulle til at stikke min lanse på plads, så jeg at en tværrem bag kajakhullet var blevet skåret i stykker. Den var blevet skåret over af min lanse, da denne blev revet fri. Da jeg så det, følte jeg en vis stolthed, selv om jeg var mutters alene. Og nu da jeg er blevet gammel, og giver mig til at mindes mine oplevelser, mener jeg, at jeg har kendt meget lidt til ængstelse. Da jeg denne dag var sammen med en rigtig og velkendt kajakmand, og man kunne mærke hans tydelige ængstelse, vil jeg, når jeg fortæller om disse ting, sådan som de virkelig skete også tage mine tanker med.

Efter at have taget den på slæb, kiggede jeg ind mod land, og opdagede, at jeg var blevet blæst ganske hastigt sydover. Derfor kom jeg på land, langt sydligere end jeg skulle.

Da jeg kom hjem undrede min makkers første ord denne dag mig, og jeg gav mig til at grine, da han sagde: »Jeg ængstedes ved, at den endelig havde slået dig flad«. Hans ord skulle betyde: »Hvis de største bølger med hvid top idag skulle ramme en kajak, så de ud, som om de kunne slå én flad«. Efter at jeg var kommet hjem, og havde taget kajakken ind i huset og havde sat en ny rem på, spurgte min far: »Hvordan er det sket?« Jeg sagde blot: »Det var min lanse, der var ved at rive sig løs, og derfor har den skåret den istykker«. Og vi sagde ikke mere om den sag.

VI

Et stykke tid derefter mens jeg var igang med at lave en ny lanse, kiggede han og sagde: »Prøv at lave bagenden af din lanse smal, for lanser med bred bagende rammer man nemt ved siden af med. Håndgrebet er den eneste, der får lansen til at ramme præcis«. Som jeg plejer gjorde jeg som han sagde, ved at gøre bagenden smallere. Da den var færdig, og jeg havde taget den i brug, når jeg var ude, vågnede vi en dag, hvor det blæste fra nord. De gange, hvor man føler det, som om de yderste fangststeder kalder på en. Jeg tog mod vest som sædvanligt, hvor bølgerne havde en del hvide toppe, selv om vinden ikke var stor, hvor den nordgående strøm giver hurtigt følgende modstrøms bølger. Mens jeg roede lagde jeg godt nok mærke til en bredere bræmme af de hvide toppe, og jeg ville ikke forsøge at ro hurtigt op ad dem, da de nok ikke havde tilstrækkelig kraft til, at man ville tabe nogle af sine redskaber. Da en bølge med god dybde styrede lige

Kangaamiut 1930. Foto: Th. Mathiassen.

mod mig, var jeg nødt til at sejle hårdt ind i den. Da den krængede helt op fra min forende, hørte jeg et smæld fra min side. Jeg følte lidt uro, da jeg spekulerede over, hvad dette smæld kunne skyldes, for jeg havde ikke tidligere hørt sådan en lyd mens jeg var under vand. Da jeg kom til overfladen var jeg en del urolig, idet det kunne stamme fra min kajak. Jeg tog min lanse, og det viste sig, at den var knækket omkring bagenden. Den var kommet i spænd mellem kajakhullet og remmen, og derved knækket. Jeg tog mig selv i at smile, og tænkte at det også viste sig, at nogle af vore forfædres redskaber også var blevet lavet på en sådan måde, at de ikke havde tilstrækkelig styrke mod bølger. Jeg var godt nok fuldt ud klar over, at jeg slet ikke kunne hamle op med vore forfædre, hvad deres kunnen angår. Jeg var blot taknemmelig over, at jeg den dag ikke forfejlede en sæl, fordi min lanse manglede bagenden. Da jeg kom hjem, bad jeg de andre om at bringe min lanse op til huset, for det morede mig med den knækkede lanse. Man kunne jo ikke lade være med at smile, da jeg fik øje på

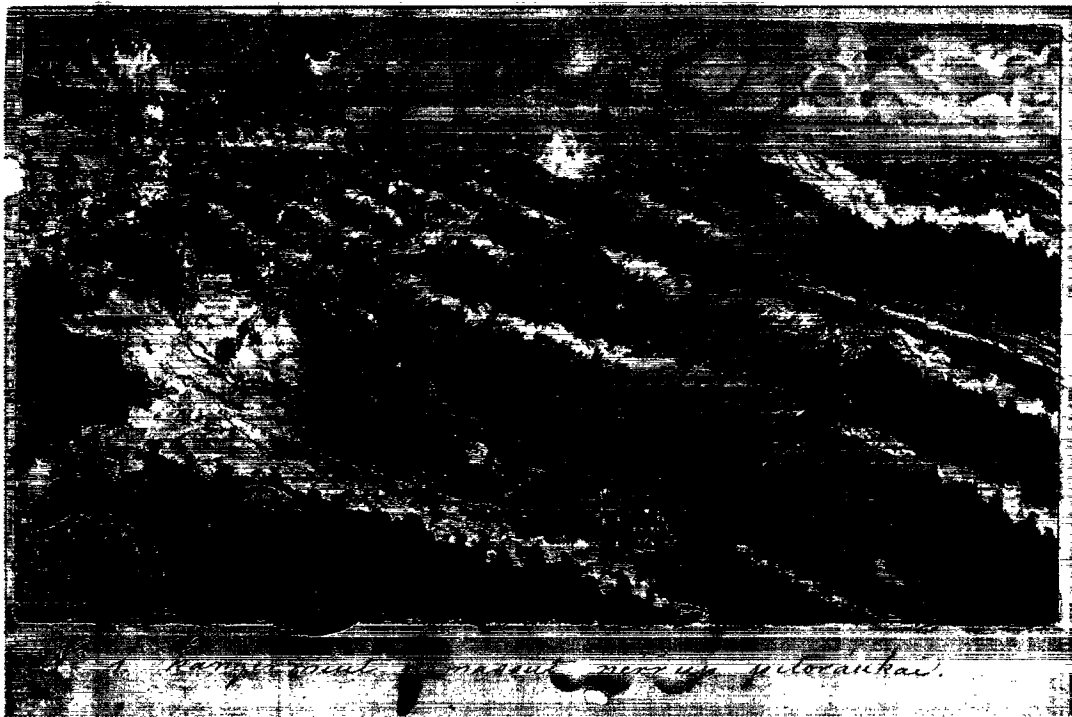
min lanse første gang, hvor bagenden sad i min kajak, mens resten flød ude på vandet.

Efter at have spist bad jeg min lillebror om at hente min gamle lanse, som jeg efter at have lavet den nye, ikke længere brugte, og som jeg havde anbragt under konebåden. Da han kom ind, sagde min far: »Den sæl må have været slem til at ville bide«. Jeg følte, at jeg smilede og sagde: »Den knækkede, ved at den rev sig løs fra sin plads«. Da jeg sagde sådan, så min far ud som om han ikke var alt for begejstret for mine ord.

Senere erfarede jeg, at når man bliver ramt af en bølge mens vinden kommer fra højre side, så får man ikke kajakårens fulde funktion i brug, og virkningen bliver derved dårligere. For det kan jo endda ske, at når fangstblæren er lige ved at falde af, så kan fangstlinens fastgørelse også gå af. Efter denne opdagelse er jeg ikke særlig bekymret, når man har vinden fra venstre side, da redskaber, som måtte blive tabt, dermed ikke skaber problemer.

Jeg kommer også i tanke om nogle af de gamle fangeres beretninger, hvor de stolt fortæller, at man efter at have harpuneret en sæl i blæsevej, kunne være fri for at slippe fangstlinen. Nogle mennesker ler kun af det, og kommer som regel med en bemærkning som: »Det var ikke så lidt«. Disse berettere taler sandt, selv jeg, hvor ussel jeg end er, havde gjort det, ikke bare en enkelt gang.

Det foregår på denne måde: Når man har harpuneret en sortside og den begynder at flygte stik mod vinden i farvand med god dybde imellem bølgerne, kommer fangstlinen over vand ganske

Akvarel af Aron fra Kangeq, som er den der har gengivet de farligste situationer kajakmænd kommer ud for i storm: fra »En historie om nogen som blev overrasket af storm« no. 1. »Sydvestenstormen overrasker fangerne fra Kangeq«.

kort tid af gangen; men det sker jo kun i rigtigt uroligt hav. Mens man følger efter sælen, kunne man nå fangstlinen i det korte øjeblik, den kommer over vande, så får man fat i den og trækker den over kajakken i modsat side af sælens retning, men det skal ske skyndsomt, da det er meget farligt, hvis man er for langsom.

VII

Det skete et af årene, at jeg begyndte at finde behag i fangststedet Ammaqquor-suup Paava, nordvest for Uummannat, et fint fangststed. Det samme sted, hvor kajakmændene elskede at være efter sæler i stille vejr, men hvor der aldrig var nogen, når det blæste kraftigt fra nord.

Efter at solen var begyndt at stige, og da nordenvinden blev den fremherskende vind, tog jeg sædvanligvis aldrig andre steder end der, og jeg var ene om stedet. Lutter glæde. En morgen vågnede vi, hvor det blæste med nordenvind, temmelig kraftigt. Man havde kun Ammaqquor-suup Paava i tankerne, man nærmest længtes efter stedet. Da jeg tog afsted, mens det endnu var mørkt, som jeg plejer, sejlede jeg østen om Uummannat. Mens det endnu var tidlig morgen, begyndte jeg at sejle udad mod havet. Da jeg kom til fangststedet, blev min oprullede fangstline ved med at blæse væk fra kajakstolen. Når det var sådan, følte jeg mig altid lidt forlegen, og vendte mod

vinden, inden jeg kommer netop til det sted, hvor sælerne holdt til.

Efter at jeg var standset mod vinden, varede det ikke langt tid, inden der dukkede en sortside op vest for mig, uden at den kiggede sig rundt. Jeg sagde ikke andet end: »Den er lidt langt væk«. Jeg roede den ind, og fordi det blæste, var den på grund af den kraftige vind oppe i lang tid, og jeg harpunerede den. Min fangstline kunne jo ikke være andre steder; den blev kun blæst væk til min læside. Da jeg tog min fangstblære i forkannten, for at kaste den ud, smuttede den for mine hænder. For på det tidspunkt var jeg fascineret af de fangstblærer, som Atammik-beboerne brugte. Fangstblærer, der var runde som kugler, med bred forend. Umulige at tage fat på når de var pustet helt op, men som man skal tage fat i ved at tage dem i deres holdere af træ. Ved min glemsel, tog jeg den sådan som vi tog vore fangstblærer, men fik den af hænde, lige før min fangstline blev stram. Jeg tog fat i min kajakåre af al kraft og gjorde mig klar. Da jeg allerede var beredt, så jeg ikke ville blive trukket for kraftigt, holdt jeg min fangstblære, der dog blev trukket fri fra kajakken så den kun blev holdt tilbage af mig. Jeg brugte så mange kræfter, at det følte som om jeg glemte blæst og bølger. Jeg holdt kun fast på fangstblæren, og ville give slip, når min fangstline blev en smule slap.

Mens jeg endnu bruger mange kræfter idet jeg svagt lænede mig mod vinden, hørte jeg lyden af en bølgetop ganske nærved. Da jeg kiggede på den ud af øjenkrogene, vidste jeg, at den ville forsvinde et øjeblik, og så ramme mig grun-

digt. Jeg forsøgte igen at læne mod vinden, men jeg kunne ikke læne tilstrækkeligt mod den, da min fangstblære blot fungerer som en flydeprop under min arm. Da bølgen lukkede sig over mig, fornemmede jeg en dyb dønninglyd. Efter at have været på ret køl under vand i kort tid, kæntrede jeg meget pludseligt. Da jeg kæntrede under vand, røg min fangstblære fra mig, uden at skåne mig det mindste. Da dette skete, var jeg lige ved at slippe min kajakåre med højre hånd, selv om jeg elsker min kajakåre af et godt hjerte. Vandets og fangstblærens behandling af mig gjorde mig godt nok ærgerlig, og jeg kom til at mangle luft, da jeg ikke fik luft nok, mens jeg var oven vande, idet jeg brugte mange kræfter.

Da jeg absolut måtte have luft, rettede jeg mig op, inden min kajak blev helt rolig. Det første jeg så, da jeg rettede mig op, var min helpels, der var delvist røget af omkring kajakåbningen. Og sikken en vind, og jeg vidste, at jeg ville synke, hvis jeg var lidt for længe om at sætte min helpels på plads. Jeg skyndte mig alt hvad jeg kunne, for at få den på plads, og mærkede at jeg var blevet meget svimmel. Mens jeg var igang med at sætte min helpels på plads, mærkede jeg også, at jeg var ved at kæntre. Så tog jeg min kajakåre igen, og kom rigtig på højkant først. Da min svimmelhed fortog sig, satte jeg endelig min helpels ordentlig på plads, og på det tidspunkt var der så megen vand i min kajak, at den lå lavt på vandet. Jeg mærkede først kulden på mine ben, selv om mine bukser var syet ordentligt. Jeg havde sat min helpels på plads, så nu

kunne jeg ikke synke, hvis den ikke rev sig løs igen. Da jeg havde samlet alle mine ting, tænkte jeg at ville vende hjemad. Da jeg sejlede hen til min fangstblære, undersøgte jeg min kajak skyndsomt, og mærkede at den ikke var helt dårlig, selv om den lå lidt lavere end normalt.

Så besluttede jeg endeligt, da jeg tænkte: »Det er jo for den, jeg er taget herover, hvorfor skal jeg så forlade den, uden først at dræbe den?« Jeg fik den dræbt så hurtigt som jeg kunne. Jeg havde jo sørget for mig selv, og havde surret min hage, hvorfor jeg kunne tænke mindre på mig selv, mens jeg arbejdede med sælen. Da jeg tog den på slæb, brugte jeg alle mine kræfter, for ikke at skulle komme til at fryse. Jeg sejlede hjemad, og kom hjem, efter at mine ben var blevet godt kolde. Jeg blev trukket op på stranden, og da jeg så trådte første gang ved siden af min kajak, faldt jeg, idet mine ben var blevet gennemkolde. Men selv om de ikke ville støtte mig, tog jeg selv hjem, for at jeg kunne virke mandig.

VIII

Et stykke tid efter begyndte jeg at komme til et nyt fangststed, som vi kaldte Ammaqqup Paava, som hurtigt blev meget uroligt i nordenvind, da det ligger ikke ret langt væk fra munden af Søndre Strømfjord. Når strømmen vender mod nord, og der kommer dønninger fra nord, selv om vinden ikke var voldsom, var den ikke populær blandt de fleste kajakmænd fra Kangaamiut, lad mig bare sige det som det var: »De var bange for det«. Stedet virker sådan, som om dets bølger med top, var mere truende end andre

steder. Når vi tog afsted fra Kangaamiut mens det var mørkt, kom vi dertil lige før det blev lyst.

En dag kom jeg der, alene. (Der var jo efterhånden flere dage, hvor jeg havde været der alene). Lutter glæde, nordenvind, hvor der ikke var tvivl om, at det ville blæse op inden længe, for bølgerne blev stedse større. Jeg gav mig til at vente, og håbede på at der ville dukke en sæl op, inden vinden blev for voldsom. Da kom en fuldvoksen sortside, som slet ikke kiggede sig omkring, idet det var unødvendigt. Og jeg harpunerede den. Da den trak min fangstblære ned med sig, begyndte jeg at sejle efter den mod nord, og da jeg kiggede længere væk, opdagede jeg, at bølger med skum syntes ganske hurtige. Hvis man blev ramt af en af de større, måtte man regne med at skulle være nede et godt stykke tid. Jeg havde som det skete tilfældigt sejlet efter den, at min fangstblære sprang op lige ved siden af mig. Da jeg vendte mod den, sagde jeg kort til mig selv med alvorlig mine: »Der var den jo, hvorfor«. Jeg ved jo, at når jeg først havde dræbt den, og begynder at arbejde med den, så vil en af bølgerne behandle mig og presse mig ned, uden først at spørge.

Eftersom jeg tænkte sådan, vil alle læsere tænke, at jeg nu var blevet godt bekymret for mig selv. Jeg vil jo ikke forsøge at skjule, at jeg, der kender så lidt til frygt, følte en vis ængstelse. Jeg behandlede den, og skulede mod vinden indimellem, som om jeg ville blive jagtet af et ganske uforsonligt væsen. Endelig dræbte jeg den.

Mens jeg gjorde den klar til bugsering, følte jeg ind imellem, at jeg skyndte

mig meget og kiggede mod bølger, som jeg kunne høre lige i nærheden. Til sidst blev jeg færdig med sælen, uden at blive ramt af en bølge, der var stærkere end mig selv. Efter at have fastgjort alle mine ting, og trukket min ansigtsåbning godt til, havde jeg ikke mere at frygte, og tænkte: »Nu kan jeg sejle op ad bølger med top, når de blev mindre kraftige«. Det viste sig dog, at den ene af dem skulle trykke mig ganske eftertrykkeligt flad.

Efter at have taget sælen på slæb, tog jeg indover uden at sætte min harpunspids på spidsen af min harpun. For min fangstline blev ved med at blive blæst bort, og det var første gang, jeg sejlede i så kraftig en vind, som var dukket så pludseligt op.

Det varede ikke langt tid, inden jeg var ved at blive ramt af en bølge, som jeg nok ikke rigtig kunne hamle op med. Det eneste, jeg kunne gøre i sådan en situation, var at trække sælen fri i et snup-tag, og sådan som jeg i dette tilfælde var nødt til, måtte kaste min usle krop mod bølgen. En masse dyb stemme fornemmer man, og ganske rigtigt begyndte jeg at blive revet med af en kraft, som slet ikke behandlede mig blidt. Inden jeg begyndte at mangle luft, og inden jeg kæn-trede, begyndte det at blive lettere. Inden det blev ganske let, og inden jeg kom på overfladen, blev jeg puffet af et eller andet på ryggen, hvor det gjorde lidt ondt. Gad vidst hvad det var? Så kom jeg endelig op til overfladen. Det havde nok set godt ud, en kajak, der dukkede op midt i det skummende hav, let lænende mod vinden! Man sku' tro, at det ikke var mig, man sku' tro, at det drejede sig om en fra de gamle fortællinger.

Da jeg samlede mine ting, og tog min harpun, var forenden gledet af, og jeg mener, at det var den, der havde puffet mig på ryggen. Endelig nåede jeg land, inden jeg blev ramt af sådan en bølge igen.

IX

Lad mig lige komme med en lille beretning. Inden jeg blev gift, men efter at jeg havde fået min egen konebåd, og på den tid, hvor min selvtillid var i orden, tog jeg et efterår på rejse med konebåd. Vi tog til den yderste ø vest for Appamiut, hvor der blev drevet garnfangst efter sæler. Mens vi satte vore ting på land, kom den ældste mand fra Appamiut. Det viste sig, at han var på besøg der. Han kom ned til konebåden, og sagde med tydelig adresse til mig: »Når havet ud for Appamiut giver sig til at blæse fra nord med god bølgegang, er det ikke godt at tage på sælfangst for uvorne kajakker«. Han sagde ikke mere, og gik op igen. Eftersom jeg var den eneste mand, og jeg var klar over, at han hentydede til mig, svarede jeg selvfølgelig ikke på hans ord. Og han sagde ikke mere til mig, da han åbenbart ikke rigtig syntes om mig, og syntes mig ringe. Jeg tog ud ind imellem, og fangede en sæl i ny og næ, men han viste sig ikke igen.

En morgen gryede dagen med nordenvind, og der var ikke tvivl om, at det ville blæse op i løbet af dagen. Eftersom jeg ikke kunne blive stående, tog jeg afsted, og da jeg ikke havde andre steder at tage hen, mod vest ... (der er ikke mere, Fr.N.).

Oversat af Renatus Hard.

Slægtsdiagram

Udarbejdet af Birte Haagen med hjælp fra Niels Frandsen,
Grønlands Nationalmuseum & Arkiv og Helge Schultz-Lorentzen.

